

Dvojmesačník, január – február 2021

Trenčín región

číslo 1
ročník 6

PF 2021

*Tak ako dnes starý rok padá,
nech do vášho srdiečka šťastie sadá.
Zabudnite na bolesť a starosti
a prežite ďalší rok v láske a radosťi.*

Redakcia novín Trenčín región

KOCR

**Matúš Čák by mal
700 rokov**

strana 3

Anketa

**Srdcu
najbližší**

strana 9 – 12

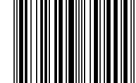

Na konci kraja

**Hore Čavojom,
dole Čavojom**

strana 13 – 15

ISSN 2453-7942

9 772453 794003

Šťastný, zdravý a bez rúška

Tak teda šťastný nový rok 2021 a veľa zdravia. Nech si užijeme náš Trenčiansky kraj plnými

dúškami a nech v ňom objavíme nepoznané zákutia. Nech navštívime také miesta, kam sa celé mesiace či roky chystáme.

Inšpiráciu už tradične hľadáte, a aj nájdete, v našom dvojmesačníku. V aktuálnom čísle, ktoré práve držíte v rukách, tentoraz pozvánky na podujatia nie sú. Ak sa totiž v týchto ťažkých časoch vôbec nejaké konajú, tak len v online priestore. Čo vám však odporúčam, je možnosť zapojiť sa do veľkej čitateľskej ankety o cestovnom ruchu, aká tu ešte nebola, pod názvom Trenčín región – Srdcu najbližší. Vybrali sme pre vás 15 tematických okruhov, v takmer každom máte päť možností rozhodnúť sa pre svoje obľúbené miesto. A keďže náš kraj je na kultúrne, športové či turistické destinácie viac ako bohatý, môžete pri každej odpovedi ponúknuť aj vlastný tip. Chceme vedieť, čo zaujíma vás, čitateľov. Čo sa vám páči, kam radi chodíte, kde sa radi stravujete a prečo. Anketu Trenčín región – Srdcu najbližší nájdete na štyroch stranách a po jej vyplnení a zaslaní do redakcie vás čakajú atraktívne ceny. Neváhajte si prelistovať aj ďalšie strany magazínu. Zavítate s nami do Čavoja, kde chodia miestnym dávať dobrú noc medvede. Spoznáte kastelánku Čachtického hradu, ktorá sa vraj na krvavú grófkú začína podobáť. Etnologička z Považskej Bystrice vám zasa prezradí viac o našich koreňoch. Prajem vám všetkým príjemné čítanie a pohodu pri spoznávaní nášho kraja.

P. S.: Všimli ste si? Ani raz som nepoužil slová covid a koronavírus. Beztak sú príliš frekventované a čím menej ich budeme spomínať, tým lepšie. Držte sa, buďte zdraví. A čo najskôr bez rúška.

Rado Stoklasa, šéfredaktor

Unikátna väznica v srdci Ilavy

Hrady po celom svete boli v minulosti ideálnym miestom na vybudovanie väzníc. Išlo totiž o silné budovy a nebolo z nich úniku. Je mnoho preslávených hradných väzníc, no jedna sa od ostatných líši – väznicou je už celých 165 rokov.

Takéto slávne budovy nájdeme po celom svete. Najslávnejší a najznámejší je hradný žalár Pontefract v anglickom Yorkshire, o ktorom písal aj Shakespeare vo svojej hre Richard III., či hrad Lancaster, v ktorom bolo funkčné väzenie až do roku 2011. V Škótsku to je zase Jedburgh Castle, no v súčasnosti slúži tiež len ako atrakcia pre turistov. V susednom Česku sa nachádzalo najobávanejšie väzenie v Európe a sídlo gestapa Špilberk.

A teraz sa dostávame k našej dominante v Trenčianskom kraji. Unikátom je totiž ilavská väznica, ktorá je súčasťou hradného komplexu a patrí k najstarším väzniciam na Slovensku. Niečo podobné by ste márne hľadali kdekoli inde vo svete.

Prvé vierohodné záznamy o hra-

foto: Lukáš Koník

de pochádzajú už z roku 1446, presný rok však nie je dosiaľ známy. Pôvodný vnútorný hrad bol murovaný so štvorkrídlovým pôdorysom. Bol obkolesený priekopou, avšak jeho presná podoba je zatiaľ neznáma a informácie sa do dnešného dňa dajú čerpať predovšetkým z grafickej dokumentácie zo 17. storočia.

V tom istom storočí bol hrad upravený a dostavaný o barokový kostol, pri ktorom pristavali rozľahlý komplex poschodového kláštora a nemocnice. Hrad kedysi fungoval aj ako popravis-

ko. Od roku 1855 slúži objekt ako väznica s kapacitou 750 miest a nachádza sa priamo v srdci Ilavy. Väzni vykonávajú práce ako balenie skla, šitie topánok či vyrábajú nábytok. Za vykonanú prácu dostávajú výplatu, za ktorú uhrádzajú nedoplatky, výživné, prevádzkové náklady, no časť môžu minúť aj v bufete.

Hoci „hradné brány“ nie sú prístupné pre širokú verejnosť, počas bohoslužby je možné navštíviť hradný kostol, ktorého návšteva je pre mnohých nevšedným zážitkom. (mb)

Nábeh na cenu dizajnu

Galéria Miloša Alexandra Bazovského, ktorá je v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja, môže získať významné ocenenie.

Uchádza sa totiž o Národnú cenu za dizajn. Z prihlásených 469 diel sa dostala do užšieho výberu 51 nominovaných. Galéria prešla re-

konštrukciou pri príležitosti 50. výročia založenia. Bazovský svojou odvahou, svojráznym štýlom a originálnym pohľadom na umenie prispel k formovaniu modernej slovenskej kultúry. Architektom a autorom dizajnu je Marcel Benčík, kurátorkou expozície Radka Nedomová. Viditeľná zmena sa odrazila

nielen na celkovom priestore stálej expozície, ale prišlo aj na prerámovanie diel, ktoré sa dočkalo profesionálneho uznania medzinárodnej poroty.

Cieľom súťaže Národná cena za dizajn je podporiť profesionálnu prácu tvorcov dizajnu a uplatnenie slovenských dizajnérov, výrobcov a profesionálov pracujúcich v oblasti dizajnu v medzinárodnom prostredí, špeciálne v rámci Európskej únie. Nová stála expozícia galérie sa stala otvoreným nástrojom na komunikáciu s divákom, prostredníctvom ktorej je schopná interpretovať súčasným jazykom dielo Miloša Alexandra Bazovského. (mb)

zdroj: gmab.sk

Matúš Čák by mal 700 rokov

Od narodenia najznámejšieho majiteľa Trenčianskeho hradu uplynie 700 rokov. V roku 2021 sa podujatia v niekdajšom sídle Matúša Čáka budú niesť v znamení tohto výročia. Na hrade a v jeho okolí však v uplynulých mesiacoch nechystali žiadne narodeninové párty, stále tam prebieha niekoľko výskumov. Návštevníci sa teda môžu tešiť na viacero novinek.

KELTSKÉ POHREBISKO

Archeológovia našli v trenčianskom lesoparku Brezina keltské pohrebisko staré približne 2 200 rokov, spadá do mladšej doby železnej. Do rúk sa im dostalo množstvo fragmentov keramiky, skla či drobných kostičiek, ktoré naši predkovia hádzali na takzvané žiarovisko.

„Objavili sme ho počas rekonštrukcie cesty, ktorá bude viesť k hradu. Narazili sme na anomáliu, ktorou bola táto priekopa, a tak sme narazili aj na obetisko,“ približuje nálezisko vedúci výskumu z Trenčianskeho múzea Juraj Malec. Samotné obetisko malo pre Keltov náboženský význam. Pre múzejníkov sú najzaujímavejšie kovové predmety, šperky, z keramiky sa tešia dvom plastikám v tvare ľudských hlavičiek. Časť nálezov by chcelo Trenčianske múzeum v priebehu budúceho roka aj vystaviť a priblížiť širokej verejnosti.

TREBUCHET Z DIELNE ŠTUDENTOV

Trenčiansky hrad má novú atrakciu.

Laická verejnosť ho asi bude volať katapult, ide však o trebuchet (čítaj trebuše). Drevený kolos vznikol pod rukami študentov Strednej odbornej školy v Považskej Bystrici. Budúci stolári vyrobili repliku historickej obliehacej zbrane, ktorú používali v stredoveku naprieč Uhorskom.

„Ramená sa vymršť a vystrelí projektil, ktorého úlohou bolo ničiť. Ako projektily sa používali kamen-

né gule, nepracované kamene a existujú záznamy, že sa používali aj mŕtve zvieratá, hlavy ľudských nepriateľov, ale aj exkrementy,“ približil princíp trebuchetu Tomáš Michalík z Trenčianskeho múzea. „Najviac sme boli zvedaví, či vystrelí. A mu-

sim priznať, ani raz sme nič nemuseli prerábať a skúšobný výstrel vyšiel,“ chválil svojich zverencov majster odbornej výchovy Roman Suchár. Spolu so študentmi prišiel šesťmetrový trebuchet odprevať k južnému opevneniu hradu Matúša Čáka. Tam ho odteraz návštevníci môžu obdivovať, a ak budete mať šťastie, príležitostne ho uvidíte aj v „pracovnom nasadení“, keď sa z neho bude strieľať.

GEORADAR SKENOVAL HRAD

V čase, keď sa návštevníci kvôli aktuálnej situácii nemohli na Trenčiansky hrad dostať, „prechodil“ hrad georadar. Vedenie múzea ním

chcelo zistiť archeologický potenciál hradu. Dvojkoľosový skener prešiel dolné nádvorie, ilešházijské objekty a priestor Panskej kaplnky. „Touto nedeštruktívnou metódou chceme nájsť prípadné nové múry, pivnice či iné objekty,“ predstavuje plány Trenčianskeho múzea jeho riaditeľ Peter Martinisko.

Operátor georadaru Miroslav Terray opisuje ich prácu ako akýsi predvoj, ktorý archeológovi efektívne smeruje na konkrétne miesto. Tam sa potom môže kopať. „Od nás dostanú vstupné informácie, mapy a zvyšok vyhodnotia archeológovia. Georadar robí vertikálne snímky, následne ich v počítači spoja a vytvorí sa plošná mapa, my tomu hovoríme časový snímok toho, čo je pod nami.“

Priestor dolného nádvorja dnes slúži na zhromažďovanie turistov, predstavenia či minitry. V minulosti tu však pravdepodobne boli hospodárske budovy, prípadne kováčske dielne. „Ťažko povedať, do akej miery mali tieto stavby kamenné základy, či vôbec išlo o kamenné alebo drevené stavby. A práve georadarový prieskum nám môže dať odpovede aj na tieto otázky,“ priblížil zámer Tomáš Michalík z Trenčianskeho múzea. Podľa starších archeologických výskumov by sa napríklad v objekte Panskej kaplnky mala nachádzať krypta.

CIRKEVNÉ SOBÁŠE UŽ AJ NA HRADĚ

Svadbychtivé nevesty to v roku 2020 nemali ľahké. Namiesto radosti počúvali stresujúce informácie o odklade svadieb, o nebezpečenstve prenášania koronavírusu a podobne. Množstvo negatívnych správ im teraz Trenčiansky hrad vynahradí jednou pozitívnou.

Na hrade Matúša Čáka sa môžu po civilných konať už aj cirkevné sobáše. Koncom septembra 2020 totiž predstavitelia troch cirkví požehnali kríž v Panskej kaplnke. „Samotná kaplnka vysvätená nie je. Umiernením kríža ide o zviditeľnenie priestoru, ktorý bol v minulosti gotickou kaplnkou, miestom modlitieb, prosieb a ďakovania Bohu,“ hovorí sprievodca Ján Žovinec, ktorý prišiel s nápadom vrátiť kaplnke jej pôvodný účel. Ešte donedávna tu totiž boli koterce pre psy. (gas)

Z hradného panstva kráľovstvo skla

Poháre na víno či šampanské sú súčasťou výbavy asi väčšiny domácností na Slovensku. Viaceré sklené kusy pritom vznikli v regióne, ktorý si predstavíme tentoraz. Obec Lednické Rovne a jej okolie sú už viac ako 100 rokov prepojené so sklárskou tradíciou, ktorá tu prežíva dodnes. Nie je to však jediné, čím dokáže dnešné „kráľovstvo skla“ zaujať turistov.

Kedysi patrili Lednické Rovne spolu s ďalšími obcami do správy hradu Lednica. Tamojších obyvateľov spájali majetkové vzťahy šľachty, ale aj spoločné povinnosti, ktoré s tým súviseli. Keď sa hradným pánom stali múry Lednice nepohodlné, rozhodli sa presunúť na rovinu v blízkosti Váhu.

Územie pôvodného lednického panstva dnes zasahuje do Púchovského okresu, čiastočne aj do okresu Ilava. Leží medzi pohoriami Bielych Karpát a Strážovských vrchov. Z jednej strany ho ohraničuje rieka Váh, z druhej zase hranica s Českou republikou.

Na Lednické Rovne a ich okolie mal zásadný vplyv rozvoj sklárskeho priemyslu, ktorý súvisel s Jozefom Schreiberom a jeho rodinou. Veľkopodnikateľ si v

obci zakúpil veľké panstvo a v roku 1892 tu postavil skláreň. Stagnujúca dedinka a jej okolie sa vďaka novému impulzu začali prebúdať a rozvíjať, pričom sa preorientovali na priemyselnú výrobu. Tento charakter si územie zachovalo dodnes. Región však dokáže turistov zaujať, a to najmä vďaka nádhornej prírode, ktorá ho obklopuje. Preskúmať ju môžete vďaka viacerým turistickým chodníkom. Niektoré

z nich vedú na Vršatec, ďalšie napríklad na Lednické skalky, ktoré sú prírodnou pamiatkou. Turistiku je tu možné praktizovať aj v zime, terén je miestami nenáročný, inde sa však musíte pripraviť na prudšie stúpanie. Z historických pamiatok najviac zaujme zrúcanina hradu Lednica z 13. storočia. Pýši sa tunelom vysekaným do skaly aj vyhlídkou, na ktorú sa dostanete vďaka kamenným schodom. Zastaviť sa však oplatí aj v

obci Horovce, kde sa nachádza mauzóleum rodiny Vietorisovcov. Išlo o významnú rodinu v Trenčianskej stolici, ktorej členovia získali najvyššie stoličné i vládnuce funkcie. Po komplexnej obnove plánuje obec zriadiť v priestoroch mauzólea múzeum. Dominantou Lednických Rovní je pôvodne renesančný kaštieľ, ktorý neskôr prestaval gróf Aspremont. Koncom 18. storočia založil aj veľkolepý anglický park, v ktorom dnes nájdete mauzóleom rodiny Schreiberovcov, pozostatky starého cintorína či chrám bohyne Minervy.

Predstavujeme vám LEDNICKÝ REGIÓN

Počas pandémie máme k sebe bližšie

Taliansko, Turecko, Chorvátsko či exotika na Karibských ostrovoch – tradičnú letnú dovolenku väčšina Slovákov tento rok radšej ozelela. Cestovanie do zahraničia poznačila pandémia koronavírusu spôsobom, aký nemá v novodobej histórii obdobu. Na jar sa dokonca slovenské hranice uzavreli a neskôr sa stal vstupenkou na naše územie negatívny test. Situáciu vnímajú citlivo predovšetkým v prihraničných regiónoch, podľa odborníka má však koronakríza na medzifudské vzťahy

skôr priaznivý efekt. Slovenská a Česká republika boli v minulosti jedným štátom. Dnes ich oddeľuje zhruba 250-kilometrová hranica, pričom jej výrazná časť pretína aj Trenčiansky samosprávny kraj. „Hranica s Českom je veľmi citlivá z hľadiska príbuzenských vzťahov. Práve s týmto štátom ich máme najviac, a preto ľudia veľmi pozorne sledujú, aké obmedzenie platia v čase pandémie pre vstup do tejto krajiny,“ vysvetľuje psychológ Karol Kleinmann.

Mnohé rodiny, ktoré rozdelila hranica, sa počas uplynulých mesiacov stretávali len minimálne. Práve to malo vplyv aj na spôsob, ako sa dnes ľudia k sebe správajú. „V kritických situáciách sa medzifudské vzťahy, najmä ak ide o blízke príbuzenské vzťahy, zvyčajne zlepšujú. Naraz odpadnú všetky predsudky, prípadne sa zabudne na spory, ktoré v rodine boli, pretože sme sa v tom nešťastí ocitli spoločne,“ hovorí Karol Kleinmann. Rovnako je to v prípade vnímania susedných štátov a ich obyvateľov. „Nedá sa povedať, že jedna strana trpí viac ako druhá. Keď sa zatvárajú hranice a obmedzuje sa voľný pohyb, trpia obe rovnako.

Remeslo sa kedysi dedilo

Ak by ste do Lednických Rovní zavítali v prvej polovici 19. storočia, našli by ste len malú bezvýznamnú obec, ktorej obyvatelia sa venovali najmä poľnohospodárstvu.

Zmenil to príchod rodiny Schreiberovcov, ktorí tu založili v tej dobe najmodernejšie sklárne v celej Európe. „Vtedy sa sem dostali ľudia z rôznych kútov Slovenska, ale aj z Rakúska, Nemecka či Česka. Pre týchto odborníkov začali Schreiberovci stavať robotnícke domy, školu, vznikla tu ambulancia lekára aj hotel, ktorý sa využíval na kultúrno-spoločenské podujatia,“ vymenovala Eva Kucejová z Obecného úradu v Lednických Rovniach.

Sklárske remeslo prepojilo celé generácie obyvateľov. Nebolo nič neobvyklé, že v sklárňach pracoval dedo, otec aj syn. „Majstri sa stále zdokonaľovali a výsledkom ich umenia a kumštu bolo nádherné sklo, ktoré obstálo aj v ťažkej konkuren-

cii. Dnes je trend trochu iný, čo je nám trochu ľúto,“ skonštatovala Kucejová. Z obce sa totiž pre nízky záujem študentov presťahovala Stredná odborná škola sklárska, časť ručnej výroby nahradili stroje a sklárske remeslo už nie je také lukratívne ako kedysi. Počet rodín, v ktorých sa dedí z pokolenia na pokolenie, by sa dal v Lednických Rovniach aktuálne spočítať na prstoch piatich rúk.

Tamojšia sklárňa však úspešne nad-

vážuje na viac ako 125-ročnú tradíciu. Dnes patrí medzi popredných a zároveň najväčších výrobcov nápojového skla. Až 96 percent svojej produkcie vyváža do viac ako 80 krajín na celom svete, pričom jej ročná produkcia presahuje 60 miliónov kusov skla. Vo svojej správe má aj jedinečné Slovenské sklárske múzeum, ktoré sa nachádza v areáli bývalého sídla rodiny Schreiberovcov.

Pozostatky železničky rozpozná málokto

Rekreačná cyklistika sa v posledných rokoch teší čoraz väčšej popularite. Územie v blízkosti slovensko-českých hraníc v Púchovskom okrese má však v tomto smere ešte rezervy.

Zaujímavé možnosti na rozvoj nielen cyklistickej infraštruktúry pritom ponúka trať bývalej lesnej železničky, ktorá viedla z Lednických Rovní do obce Zubák ešte za čias prvej republiky.

Po kovových železničiach dnes už v teréne niet ani stopy. Zaniknutý technický unikát pripomína len kamenný most na konci Dolnej Breznice, betónový mostný pilier v strede Lednice a pozostatky základov troch mostov v lesoch za obcou. „Značnú časť násypov bývalej lesnej železnice v súčasnosti využívajú lesníci pri obhospodaro-

zdroj: zbierka Peter Joachymstál

vani lesov, v Lednici ide o využívané poľné cesty. Inak o jej existencii takmer nik netuší, a ani na ňu neupozorňuje žiadna informačná tabuľa,“ poukazuje Ľuboš Červený, ktorý patrí medzi dobrovoľníkov na hrade Lednice.

Zaniknutá lesná železnica slúžila desaťročia na prepravu dreva, pričom prechádzala katastrom viacerých obcí. Hoci stratila svoj

význam, územie, ktorým viedla, má stále obrovský potenciál. V turisticky atraktívnom regióne totiž stále chýba oficiálna cyklotrasa, ktorá by prechádzala napríklad aj cez štátnu hranicu. Aktuálne využívajú športovci len poľné cesty. „Cyklotrasa, ktorá by spájala dve také významné pamiatky, akými sú park s kaštieľom v Lednických Rovniach a hrad Lednica, by bola určite zaujímavá a nepochybne by prispela k rozvoju celého tohto regiónu,“ myslí si Červený, ktorý časť zaniknutej trate prešiel na bicykli. Podľa neho ide o menej náročnú trasu. „Násypy bývalej železnice majú veľmi príjemný sklon stúpania, keďže vlakové súpravy nemôžu prekonávať príliš prudké svahy. Preto by budúca cyklotrasa bola veľmi vhodná aj pre menej zdatných cyklistov, ktorých odrádza práve kopcovitý terén ciest do Lednice,“ ozrejmil.

dvojstranu pripravila: (bas)

A B E C E D A

Anglický park

- Typ krajinnárskeho parku, ktorý nahradil symetrické francúzske záhrady. Na Slovensku vznikli prvé anglické parky v druhej polovici 18. storočia. Boli súčasťou vidieckych sídiel šľachty, pričom mali okrasnú aj oddychovú funkciu.

Jozef Schreiber (1835 – 1902)

- Významný podnikateľ sa narodil v Českej republike, učil sa vo Viedni. Celkovo vlastnil 11 sklární. V Lednických Rovniach založil poslednú a najväčšiu sklárňu viedenskej spoločnosti Schreiber und Neffen, ktorá sa mohla pochváliť najmodernejším technickým vybavením.

Lednické panstvo

- Osady, ktoré podliehali pod správu hradu Lednica. V roku 1471 malo Lednické panstvo 22 osád, ktoré sú uvedené v listine kráľa Mateja. Okolo roku 1600 ich malo najviac, podľa dobových záznamov až 26.

Lesná železnička Lednické Rovne – Zubák

- Prvé železničné pražce položili na veľkostatku v Lednických Rovniach v septembri 1920. V čase prvej republiky trať niekoľkokrát prestavili a pribudla aj úvrat' z Lednice do Zubáka. V tej dobe dosahovala najväčšiu dĺžku, a to takmer 30 kilometrov. Prevádzka sa skončila v roku 1959.

Sklo

- Objavuje sa už v časoch Egypťskej ríše, keď sa z neho vyrábali ozdoby či malé nádoby na masť a oleje. Úplne prvý recept na jeho výrobu pochádza z knižnice asýrskeho kráľa Aššurbanipala, potrebnými prísadami boli piesok, popol z morských rias a krieda.

Slovensko-česká hranica

- S dĺžkou 251,8 km je tretou najdlhšou hranicou Slovenska a zároveň najkratšou hranicou Česka. Vznikla po rozdelení spoločného štátu v roku 1993, k jej poslednej zmene došlo o štyri roky neskôr. Začína sa blízko obce Čierne, končí na sútoku Moravy a Dyje.

Kastelánka Katka

Zlé jazyky hovoria, že do Čachtíc sa vraj nanominovala „paštikárka“, aby im obsadila hrad!

Dôležitá je atmosféra a musí to mať dušu. Toto tvrdí Katarína Orthová, energická 47-ročná žena, tretí rok kastelánka hradu Čachtice. Vraj to nie je povolanie, ale poslanie. Hrad si ju omotal okolo prsta úplne celú. Nestráži ho, skôr chce, aby tu bolo stále rušno. Oficiálne je zamestnankyňou obce Čachtice, má na starosti cestovný ruch a správu hradu. Čo znamená to záhadné slovíčko kastelánka?

„Kastelánka je vlastne správkynia hradu. Stará sa o bežný chod hradu, údržbu, o návštevníkov, zamestnancov, brigádnikov, o suveníry, zásobovanie. Komunikuje s médiami, s predajcami, remeselníkmi. Má na starosti program, akcie, nové nápady, ale aj zodpovednosť,

keď niečo nevyjde, ako by malo.“

Želzo kastelánky ste prevzali po kastelánovi, teda chlapovi...

„Predtým bol na hrade kastelán, šikovný mladý chalan. Výborný sprievodca, mal úžasné nápady, len akcií bolo na môj vkus pomenej. Ja som zasa nastavená tak, že ľudia sa potrebujú uvoľniť, niečo zažiť. Treba im stále niečo vymýšľať, a to všetkým vekovým kategóriám. Musí to mať atmosféru a dušu.“

Kastelánkou Čachtického hradu ste tri roky. Počúvate často, že sa na Báthoryčku začínate podobat’?

„Už mi to povedalo zopár ľudí. V povedomí ľudí je síce zapísaná

ako krvilačná grófká, no túto jej povest’ by som možno brala s rezervou. Bola však skvelá bylinkárka a vzťah k bylinkám a prírodným liečivám máme spoločný.“

Nie ste typická úradníčka. Kancelária a papierovačky vás asi nenapĺňajú.

„Baví ma hrať sa, vytvárať rozprávku. Nemám problém dať si kostým a prechádzať sa po hrade. Či ako Báthoryčka alebo anjel, alebo čokoľvek, čo bude tematicky ladiť s podujatím. Samozrejme, mám dni, keď sa potrebujem pred ľuďmi schovať. No väčšinou sa na hrade prejaví moja extrovertná stránka. Rada sa s ľuďmi rozprávam, rada ich zabávam. Na klasickej prehliadke hradu by ste ma však

ako sprievodkyňu nenašli.“

Prečo?

„Aj keď vystupujem suverénne, len čo sa sa predomňa postaví desať, pätnásť ľudí a čaká na klasické „po pravej strane môžete vidieť...“, z neznámych dôvodov zmeraviem. Pritom by som im počas neformálnej prechádzky rozpovedala všetko. Hradu pomáham inak ako sprievodkyňa. Často robím, keď má väčšina ľudí voľno. Nieкто sa ide zabávať, ja som vtedy v práci. Baví ma to, je to životný štýl.“

Kde beriete inšpiráciu na nové atrakcie?

„Je to všade okolo nás. Len sa treba rozpozerať. Teším sa, ak sa na hrad návštevníci vracajú, a to aj v priebehu jednej sezóny. Tentoraz nám pomohol vláčik. Ale ide aj o menšie atrakcie, skôr by som to nazvala zážitky a prekvapenia. Neverili by ste, koľko radosti spravíte deťom, keď im po hrade dáte hľadať a zbierať sladkosti. Ľudia musia mať z návštevy dobrý pocit a ten im spraví dobrý zážitok. Neraz nám volajú, kedy bude ďalšia akcia, ďalšie podujatie.“

Ste spokojná s turistickým rokom 2020? Bol viac ako špecifický.

„Hrad bol otvorený len niekoľko mesiacov, žili sme v provizóriu, opatrenia sa stále menili. Napriek podstatne kratšej sezóne nás navštívilo viac ako 56-tisíc ľudí. A to za celý rok 2019 prišlo okolo 68-tisíc. Samozrejme, ľudia dovolenkovali viac na Slovensku a domáci cestovný ruch mal zelenú. Koľko návštevníkov by na Čachtický hrad prišlo, ak by sa nepísal rok 2020, ťažko povedať.“

Nie ste rodáčka z Čachtíc. Ako vás miestni prijali?

„Ako ktorí. Asi ako všade – nieкто vás prijme medzi seba

a rád pomôže, niekto sa na vás radšej ani nepozrie. To je však asi normálne. Počula som aj také, že som prišla „paštikárka“ a ešte im aj obsadila hrad. No katastrofa.“ (smiech)

Prišli ste do Čachtíc zámerne kvôli hradu?

„Vôbec nie. Bola som vyhorená Bratislavčanka, ktorej práca a neustály kontakt s ľuďmi začali prekážať. Hľadala som zmenu.

Chcela som kopianice, samotu, no našla som ponuku na dom v Čachticiach. Oslovil ma výhľad, príroda. Nastáhovala som sa sem v decembri, udrela strašná zima, v dome bolo sviežich 5 stupňov. Kontakt s ľuďmi som však úplne obmedzila a žila som samotárskym životom.“

Ako ste sa dostali k práci kastelánky a ku kontaktu s ľuďmi?

„Tvrším, že to bolo znamenie. Najskôr som počas kávičkovania na námestí započula od vedľajšieho stola, že sa hľadá kastelán. O pár dní to hlásili v obecnom rozhlase. Hovorila som si, že je to blbosť. Alebo... počkám ešte na jedno znamenie, ak to tak má byť. Na ďalší deň som šla na úrad niečo vybaviť a tam mi medzi rečou povedali, že hľadajú kastelána, nech si podám žiadosť. Tak som si podala a vybrali ma.“

To vás asi šokovalo.

„Veru áno. Povedala som si, že neexistuje manuál, ako dobre robiť kastelána. (smiech) Tak to budem robiť po svojom. Keďže mám vyštudovanú právnickú fakultu a o histórii či stavbárčine som ani nechyrovala, všetko som si musela naštudovať.“

Čachtický hrad už máte v malíčku. Preslávila ho Alžbeta Báhoryová, v čom vás zaujala?

„Bola to šikovná, sebavedomá a múdra žena. Mala mnohé majetky, o ktoré sa starala a zveľadľovala ich. Určite mnohým ležala v žalúdku a vôbec by som sa nečudovala, keby na ňu krvilačnosť narafičili. Ani dnes nie je problém zatočiť s povestou kohokolvek. Ak by nebola šľachtická, pravdepodobne by ju vyhlásili za bosorku a možno aj upálili.“

(gas)

Galéria Art point končí. Škoda

Art point v prievadzskom kine Baník končí. Tá galéria, kde ste si dali kávičku, ktorá bola otvorená rôznym žánrom a ktorú metropola hornej Nitry potrebovala ako svetlý kultúrny bod. Roman Turcel, človek, čo Art point vybudoval, sa ani v minulosti netajil, že robiť kultúru v silno priemyselnom meste je ťažký oriešok.

A slová spred roka potvrdil aj teraz. Bol to boj až doteraz, no korona im zasadila posledný úder. „Množstvo podujatí sme presúvali a presúvali, až sme ich nakoniec úplne zrušili. Vízia toho, ako to bude ďalej, je v neohľadne a neostávalo nám iné, len to ukončiť,“ hovorí so smútkom v hlase Roman Turcel, ktorý sa medzičasom presťahoval do Prahy a svoju tvorivú dušu necháva prejavovať sa v ateliéri.

To, že sa pred ôsmimi rokmi

pustil do trúfalej myšlienky galérie, ani pri výpredaji interiéru neľutuje. Ako hovorí, ukázali a dokázali, že aj tento druh kultúry v meste treba a je po ňom dopyt. „Prievidza potrebuje mestskú galériu a takýto nezávislý kultúrny bod. Verím, že po našom odchode sem príde niekto nový, možno niekto, kto to bude robiť lepšie,“ neskrýva nádej na ďalšie využitie priestorov.

Vedenie mesta chce, aby sa v priestoroch kina Baník pokračovalo v umeleckej a možno aj galerijnej činnosti, a preto vyhlásilo súťaž na prenájom priestorov. Za Art pointom je smutno mnohým Prievidžanom a umelcom. Na svojej facebookovej stránke si naň zaspomínal spisovateľ a prievidzský rodák Daniel Hevier. Sám bol jedným z hostí, no ocenil aj ďalšiu tisícku podujatí.

(vad)

Nutrie v Skačanoch

Skačany pri Partizánskom sa stali turistickou destináciou. Ľudia prichádzajú k malému rybníku zo širokého okolia, len aby videli nutrie. Samotné tvory by možno ani neboli také zaujímavé, keby neboli prekvapivo spoločenské. Návštevy však väčšinou neprichádzajú s prázdnyimi rukami, a keďže nutrie nepohrdnú občerstvením, stali sa dokonalou atrakciou pre rodiny s deťmi.

„Nutrie som nikdy nevidela, a tak sme sem prišli s rodičmi v rámci nedeľnej prechádzky. Prišli sme mrkvu, aby si mohli pochutiť. Ale asi sú už dosť naježené, mám pocit, že asi viac nakŕmime ryby,“ hovorí tínedžerka Natália Škultétyová. Do Skačian zavítal aj wildlife fotograf Michal Lutonský, ktorý sa teší každému zvieratku a nutrie v našej prírode víta.

„Viem, že to nie sú naše pôvodné zvieratá, že ich sem priviezli, ale keď už to tu je... vari toľko našej prírode neu-

škodí.“ Fotografovo nadšenie však nezdieľajú odborníci. Jaroslav Slašťan z Národnej ZOO Bojnice vysvetľuje, prečo sú nutrie ako „dovozové tvory“ pre našu prírodu doslova nebezpečné.

„Nutria riečna totiž u nás nemá prirodzeného nepriateľa. Je to väčší hlodavec, ktorý dosahuje až dvanásť kilogramov. Pochádza z Južnej Ameriky a chová sa na kožušinu, prípadne veľmi chutné mäso.“ Problém nastal vtedy, keď nutrie z chovu utiekli do voľnej prírody. Kým je ich zopár, nič sa podľa Slašťana nedeje. „No pri premnožení tvoria kolónie a to už nie je v poriadku. Naším pôvodným druhom uberajú na potravu. V prirodzenom prostredí v Južnej Amerike ich loví jaguár, aligátor alebo anakonda, či niektoré druhy orlov.“ Len pre porovnanie, asi pred tromi rokmi boli v rybníku tri nutrie, dnes ich tam napočítate vyše dvadsať.

Divadelný Pinocchio cez internet

Obľúbená detská rozprávka talianskeho spisovateľa Collodiho sa dostala aj na divadelné dosky Mestského divadla Trenčín. Herci našťudovali a naskúšali jej adaptáciu pod názvom „Pinocchio a jeho divadelný sen“. Trenčianski divadelníci však mali niekoľko týždňov pred premiérou dilemu – ako hru odpremiérovať pred publikom v čase, keď sa epidemická situácia nezlepšuje a opatrenia sa menia.

„Sme zviazaní grantmi odohrať hru naživo pred divákmi. Môže sa však stať, že investujeme ďalšie peniaze do propagácie a na poslednú chvíľu bude náš okres červený alebo niečo podobné. My už si nemôžeme dovoliť ďalšie straty,“ vymenúvala možné komplikácie riaditeľka Mestského divadla Trenčín Zuzana Mišáková ešte v novembri. Aj preto sa

rozhodli Pinocchia odpremiérovať po novom, online. Umožnil im to aj Fond na podporu umenia. Bez účasti verejnosti teda natočili premiéru priamo v divadle, diváci si kúpili lístky, no hru si pozreli v pohodlí domova.

Motív divadla v divadle si autorka hry Zuzana Mišáková vybrala aj s ohľadom na storočnicu slovenského profesionálneho divadla. „Náš Pinocchio sa chce stať z drevenej bábky naozajstným chlapcom. Avšak chce byť aj majiteľom divadla, pretože chce slobodne tvoriť, hrať a vyberať, čo sa hrať bude. Je to hold nezávislému profesionálnemu divadlu.“ V trenčianskej verzii Pinocchia mali činoherníci aj niekoľko výziev. Predstavenie je plné tanca, spevu a pre toto predstavenie si museli vyskúšať aj profesiu bábkohercov.

Srdcu najbližší

Hľadá sa Srdcu najbližší

Na prelome kalendárnych rokov sa stalo tradíciou obzrieť sa za rokom odchádzajúcim a zároveň s nádejou vítať rok nový. Aktuálne bilančovanie je trochu špecifické, netypické. Okrúhly rok 2020 priniesol okrem radosti vzhľadom na pandémiu koronavírusu aj množstvo obmedzení a opatrení, ktoré zasiahli do každodenného života. Výrazne sa dotkli oblasti cestovného ruchu, gastronómie, hoteliérstva, lifestyleových atrakcií a ďalších služieb.

To, že rok 2020 nebol plnohodnotne využitý rok, nás mrzí o to viac, že náš Trenčiansky kraj má stále viac čo ponúknuť. Kultúrne, historické i turistické bohatstvo v podobe pamiatok, atrakcií i udalostí výrazne zvyšuje návštevnosť domácich i zahraničných turistov, napokon čísla nepustia.

Rozhodli sme sa dať vám, čitateľom nášho dvojtýždenníka, malý novoročný darček v podobe ankety „Srdcu najbližší“. Chceme vám osviežiť pamäť, oprášiť spomienky, pozvať vás na miesta, ktoré ste už navštívili, alebo vás inšpirovať novými výzvami. Pripravili sme 15 tematických okruhov, otázok, kde si môžete vybrať odpoveď, ktorá je vášmu srdcu najbližšia. Ak sa vám žiadna z odpovedí nepozdáva, môžete uviesť vlastný tip a budeme radi, ak ho aj zdôvodníte. Anketa je zároveň aj testom, ako dobre poznáte Trenčiansky kraj, ako sa v ňom orientujete, akí ste lokalpatrioti. Lebo náš kraj je nášmu srdcu najbližší.

Princíp ankety je jednoduchý. Postupne zodpoviete všetkých 15 otázok, pričom pri každej otázke „zaixkujete“ len jednu odpoveď, alebo dopíšete vlastný tip aj s odôvodnením. V závere ankety je potrebné uviesť základné korešpondenčné údaje, vrátane telefonického kontaktu, nakoľko 30 šťastlivcov vyberieme a doručíme im atraktívne ceny, ktoré venuje Krajská organizácia cestovného ruchu (KOČR) Trenčín región. Môžete sa tešiť na tričká a ďalšie suveníry s logom ankety Srdcu najbližší.

A to nie je všetko! Extra motiváciou určite bude hlavná cena ankety: pobyt na 1 noc pre 2 osoby v luxusnom zariadení, hotel Gino Park Palace.

Tento štvorhviezdičkový hotel v imponantnom barokovom kaš-

tieli s upravenými záhradami sa nachádza 5 km od Považského hradu, 3 km od železničnej stanice v Považskej Bystrici, 8 km od vodnej nádrže Nosice, s výhľadom na rieku Váh. Tiché luxusné izby ponúkajú pohodu a komfort, v luxusnom apartmáne s jednou spálňou je aj obývací a jedáľenský kút. K dispozícii je elegantná reštaurácia, kaviareň a hotelový salónik s terasou, ako aj sauny, vírivka a kaplnka z 18. storočia.

AKO A KAM VYPLNENÝ ANKETOVÝ FORMULÁR POSIELAŤ?

Máte dve možnosti. Po prvé, klasickou alternatívou, ktorú mnohí z vás pravidelne využívajú na komunikáciu s našou redakciou, je doručenie poštou. Vyplnenú anketu v papierovej podobe vyberiete zo stredy novín, vložíte do obálky a pošlete na adresu našej redakcie: Trenčín región, K dolnej stanici 7282/20A, 911 01, Trenčín. Na obálku nezabudnite napísať: anketa Srdcu najbližší.

Druhou alternatívou je elektronické vyplnenie ankety, nájdete ju na www.trencinregion.sk aj s ďalšími detailmi odoslania. Tešíme sa na váš záujem a vaše odpovede, ktoré nezabudnite poslať najneskôr do 15. februára 2021. V najbližšom čísle nášho dvojmesačníka, ktorý vyjde začiatkom marca 2021, uverejníme výsledky ankety, ako aj výhercov.

Vaša redakcia

Kontaktný formulár

Meno a priezvisko:

Adresa:

Telefonický kontakt:

1

Hrady

Beckov

Čachtice

Trenčiansky hrad

hrad Lednica

hrad Uhrovec

Váš tip:

.....
.....
.....

2

Horské turistické chaty

Chata pod Ostrým vrchom

Inovecká chata

horský hotel Magura

Holubyho chata

chata Baske (Slatinka n./B.)

Váš tip:

.....
.....
.....

3

Lyžiarske strediská

Ski Bezovec

Ski Čertov Javorníky

Skiland Stará Myjava

Skipark Kálnica

Remata

Váš tip:

.....
.....
.....

4

Kúpaliská a aquaparky

Zelená žaba, Trenčianske Teplice

kúpalisko na Ostrove, Trenčín

kúpalisko Čajka, Bojnice

kúpalisko Považská Bystrica

termálne kúpalisko Chalmová

Váš tip:

.....
.....
.....

5

Kúpele

kúpele Trenčianske Teplice

kúpele Nimnica

Termály Malé Bielice

kúpele Bojnice

Srdcu najbližšie

6

Jaskyne

- Jaskyňa svätého Jozefa, Mojšín

- Opatovská jaskyňa

- Pružinská dúpna jaskyňa

- Medvedia jaskyňa, Horné Vestenice

- Jaskyňa pod Jeleňom, Tr. Teplice

- Váš tip:

.....

7

Vodné plochy

- Nitrianske Rudno

- Zelená voda Nové Mesto n./V

- vodná nádrž Dubník

- vodná nádrž Nosice

- vodná nádrž Prusy

- Váš tip:

.....

8

Cyklotrasy

- Púchov - Nimnica

- Trenčín - Nemšová

- Okruh Brestovec - Myjava

- Bojnický cyklookruh

- Naprieč Považským Inovcom

- Váš tip:

.....

9

Hotely

- hotel Elizabeth, Trenčín

- Bellasi hotel, Bojnice

- Gino Park Palace, Orlové

- Hotel Štefánik, Myjava

- Hotel Flóra, Trenčianske Teplice

- Váš tip:

.....

10

Top zaujímavosti kraja

- zámok a ZOO Bojnice

- pútnické miesto Skalka pri Trenčíne

- Park miniatúr, Podolie

- kostol a tiesňava, Haluzice

- Mohyla M. R. Štefánika, B. pod Bradlom

- Váš tip:

.....

11

Rozhľadne

- rozhľadňa Púchovskej doliny

- rozhľadňa na Inovci

- rozhľadňa Malý Jelenec

- rozhľadňa pod Klenovou, Brezová p./B.

- rozhľadňa Veľký Lopeník

- Váš tip:

.....

12

Múzeá

- Trenčianske múzeum

- Hornonitrianske múzeum, Prievidza

- Rodný dom L. Štúra a A. Dubčeka, Uhrovec

- Múzeum M. R. Štefánika, Košariská

- Podjavorinské múzeum, N. Mesto n./V.

- Váš tip:

.....

13

TOP podujatia v kraji

- hudobný festival Pohoda

- medzinárodný folklórny festival Myjava

- kultúrne leto Trenčianske Teplice

- Hornonitrianske folklórne slávnosti

- Podhorské dni ovocia a medu, Trebichava

- Váš tip:

.....

14

Prírodné lokality

- Manínska a Kostolecká tiesňava

- Považský Inovec

- Rokoš

- Veľka Javorina

- Kl'ak

- Váš tip:

.....

15

TOP zabudnuté miesta

- letohrádok Brodzany

- liečebný dom Machnáč

- Areál Merina - teplareň

- kaštieľ Balašovcov, Považské Podhradie

- novobarokový kaštieľ, Klátova Nová Ves

- Váš tip:

.....

Hore Čavojom, dole Čavojom

Pri ihrisku nezabudnite odbočiť. O pár stoviek metrov uvidíte tabuľu „Víta Vás obec Čavoj“. Futbalový štadión je posledným miestom na rovine. Zvyšok obce je na kopci. Pri odbočke na obecný úrad sa všetky kopce vlievajú do križovatky. Dominantnými na východe sú Malá Magura, odlesnený vrch Obšiar, zalesnená Končiná, ktorá pokračuje Šluchtou, Žiarom a Čiernou skalkou. Severozápadne je to odlesnený terén s osadou Biela Voda, odkiaľ sa dá prejsť na vrch Gápel a na Západné lazy. Sever obce chráni vrch Ruzin Gat. Sme v Prievidzskom okrese, na skok to máte aj do Ilavy, ale parkujeme v Čavoji. A robíme dobre. Parádna dedina.

So starostkou do džípu

V Čavoji nepoznajú rovinu. Do obchodu, do školy, na úrad aj manikúru, do krčmy aj z krčmy – všade idete hore, dole kopcom. Kondička je základnou výbavou Čavojanov. Gro obce popri hlavnej ceste síce pôsobí celistvo, zdanie však klame. Čavoj sa rozprestiera na lazoch, takzvaných gruntoch, ktoré väčšinou nesú meno rodiny, ktorá tam žila. Pétrovci, Belákovci, Koškárovci a mnohé iné... ale aj osada Cobrial, ktorej názov dnes už ťažko odvodiť.

Prvá žena, rozumejte starostka Čavoja, dokáže aj napriek veľkosti obce doručiť užitočné informácie do každého jej kúta. Keďže miestny rozhlas nie je „natiehnutý“

REPORTÁŽ

všade, spoľahnúť sa musí na sieť informátorov. „Ak je v obci nejaká akcia alebo treba informovať o dôležitých veciach, viem, komu zavolať, a títo ľudia už informácie posunú ďalej. Je na nich spoľahnutie, všetci sa nakoniec stretieme, kde treba,“ pochvaľuje si Anna Gulášová, ktorá je na čele obce druhý rok. Ako sama hovorí,

ľuďom, ktorí sa v Čavoji narodili, sa žije dobre. Na tunajšie podmienky sú zvyknutí. Do Čavoja však zavíta aj stále viac chalu-

párov. A nie je ničím výnimočným, ak si túto podhorskú koncovú obec vyberú aj za svoj nový domov.

Pred dvadsiatimi štyrmi rokmi si na odporúčanie susedov z paneláka kúpili chatu v Čavoji aj Prievidžania Irenka a Marián. Najskôr tu trávili len vikendy, postupne si budovali miesto na dlhodobejší oddych. Po pár rokoch im bolo jasné, že si budujú domov pre život na dôchodku. Penzijný vek síce ešte nemajú, no čoraz viac času trávia v objatí prírody. Irenka sa takmer na desať rokov stala súčasťou miestneho folklórneho súboru Vrchárka. „Keď som tam prišla prvýkrát, veru som nikoho nepoznala. Ale prijali ma a spolu sme nacvičovali, vystupovali. Neskôr prišlo viac roboty – aj okolo chalupy, a tak som musela Vrchárku opustiť. Bolo to však príjemné obdobie,“ hovorí pani Irenka o tom, ako sa zžila s miestnymi.

Bez reťazí stopka

Ak prídete do Čavoja v zime, musíte počítať so snehom. Povinnou výbavou je protišmyková obuv a do auta si pribalte snehové reťaze. So samotným nasadením vám už domáci pomôžu.

„Veru, bola zima, keď som zničila aj dvoje reťaze a troje kožené rukavice. Po dedine sa presuniete len s reťazami. Keď som však musela ísť počas dňa do Prievidze, pod dedinou som reťaze zhodila a cestou

domov zas pred Čavojom nasadila,“ hovorí starostka, skúsená motoristka, ktorá nahadzovala reťaze už nejednému turistovi. Ako ľudí z nížiny nás zsvätila do reťazových tajov a vraj nahadzovanie je podstatne jednoduchšie ako zhadzovanie. Keď sme prichádzali do Čavoja, cesty v okolí už boli posypané. Citeľná námraza nás prekvapila a aj napriek plusovým tepl-

nám naša sprievodkyňa ukazuje jednotlivé zákutia Čavoja. Vie, kde kto býva, odkiaľ sa kto prísť ahoval, a my sa nestačíme čudovať, v akom teréne ľudia stavajú, prípadne chcú stavať. K chate v niektorých častiach Čavoja musíte prikúpiť aj adekvátne auto, s nízkym podvozkom by ste museli parkovať na rázcestí a ku kozubu prísť po svojich.

vlastných rúk a vytvorili základy obchádzkovej cesty. Vysypali ju štrkom z miestneho kameňolomu a potom mohli prísť krajskí cestári, ktorí položili asfalt.

Čavojské ruky dali dokopy aj oplotenie cintorína. Ide o najstrmší cintorín, aký sme kde videli. Naše zdanie nám potvrdila i starostka. „Tak dlho sme hľadali dodáva-

zdíj: rodinný archív Ireny Oravcovej

Terén mnohí využívajú aj na jazdu štvorkolkou, no pre miestnych je to ten najjednoduchší dopravný prostriedok, ktorý im zároveň šetrí autá.

Najstrmší cintorín

tám „u nás dole“ sme boli radi, že už máme auto prezuté. Ide o časť kraja, kde cestárov vidia ako prvých a ako poslední sa s nimi lúčia. O cesty priamo v Čavoji sa už stará obec, a teda má čo robiť. My sme presadli so starostkou do džípu a aj po suchých cestách išlo o adrenalínovú jazdu. Zo žartu sme navrhli, že by takéto jazdy mohli ponúkať turistom ako atrakciu. Niečo ako vozenie sa po piesočných dunách na púšti. Cestou

Prístupovú cestu do Čavoja asi poznáte aj zo správ. Vlni sa niekoľkometrový úsek hlavnej cesty zosunul do záhrady jednej obyvateľky. Do obce sa tak dalo dostať len jedným pruhom, aj to len osobným autom. Autobusy mali konečnú pod dedinou a odtiaľ cestujúci prestúpili do mikrobusu. Stopku však dostali nákladné autá a ťažké stavbárske stroje. V obci zoberali riešenie do

teľskú firmu, ktorá by nám spravila nové oplotenie, až prišla korona. Všetky oslovené firmy dali od prípadnej spolupráce ruky preč. Betón by totiž museli nosiť vo vedrách ručne, z fúrika by sa v strmom teréne zmes vyliala. Ani kopanie tu nie je jednoduché, o strojoch nemôže byť ani reč. Keď však prišla korona a ľudia ostali doma, medzi domácimi majstrami sa našli tí, ktorí boli ochotní v našich podmienkach pracovať. Predsa len, my domáci sme na miestne podmienky zvyknutí,“ opisuje stavbárske peripetie Anna Gulášová. Tú najviac pobavila novinárska otázka počas kontrolného dňa na stavbe obchádzkovej cesty. „Že či ľuďom nebude prekážať, že cesta je do kopca. Veru, toto kopec nie je, my sme zvyknutí na iné prevýšenia,“ spomína na milú príhodu pred niekoľkými týždňami.

Vyšívaná košeľa a houmofis

Šikovné ručičky však majú aj tunajšie ženy. Vyšívanie čavojských vzorov sa od svojej menovkyne naučila Marta Gažiková. Pôvodne za ňou šla s prosbou o vyšítie vzoru na košeľu pre svojho manžela. „Pani Gažiková mi však povedala, že ma to radšej rovno naučí vyšívať, že ona už toľko nevládze. Toto je moja prvá košeľa. Čavojská výšivka je typická farbami. Nájdete ju na krojoch, ale aj na úžitkových predmetoch a ja mám z nej aj šaty. Pánsku košeľu

zvládnem tak za mesiac. Ja sa však s výšivkami hrám. Niektoré vzory dám dokopy a vytvorím vlastný. Najdlhšie mi trvalo naučiť sa takzvané vyrezávanie,“ ukazuje nám svoje výtvary žena, ktorá sa do Čavoja vydala a žije tu už 36 rokov. „Pochádzam z banskej obce Cigel, a tu sa mi páči, je tu kľud, čistý vzduch, príroda. Deti zatiaľ žijú tiež v Čavoji a neláka ich to inde. Syn je u dobrovoľných hasičov, dcéra mi pomáha v obchode a čo sa týka života v dedine, tiež je vo folklóre.“

Počas karantény Čavoj, paradoxne, zaznamenal nárast obyvateľov. Dlhodobé čísla síce potvrdzujú, že táto obec sa postupne vyľudňuje, ale korona dokáže divy. V Čavoji dnes oficiálne žije necelých 500

obyvateľov, v roku 1940 to bolo dokonca vyše 1700... Dnes ten, kto má v Čavoji chatu, prečkal v nej aj tri-štyri mesiace. Aj preto sa počas celoplošného testovania počet testujúcich dokonca zdvojnásobil. „Houmofis“, dištančné štúdium, to všetko dokázali zvládnuť aj z miesta, kde líšky dávajú dobrú noc. A teda posledná veta nie je vôbec metaforou. Líšky, medvede a

„A tu som minule odfotila tri líšky. Čupeli v tráve a sledovali, ako okolo nich bežím,“ pokračuje. Jej slová dopĺňa aj chatárka Irenka. „Sedela som na priedomí, keď na kopci oproti zrazu vidím medvedicu s mladými. Rýchlo som skontrolovala, či je z tvorená bránička, a išla som dnu. Líšky pri bráničke tiež nie sú ničím výnimočným.“ A prečo si ľudia za miesto chatárčenia

diviaky sú tu udomácnené a k niektorým domom chodia pravidelne. „Napríklad tu, u Ivana. Každé ráno a každý večer sem príde medveď. Domáci si jedného dreveného medveďa dali už aj do záhrady. Ďalší sused má dreveného medveďa pred garážou,“ sprevádza nás starostka po miestach, ktoré s obľubou navštevujú veľké hnedé šelmy.

Chalupárčenie je v kurze

vyberú práve Čavoj? Pohodlnejšie je napríklad Nitrianske Rudno na rovine. „Keď niekto uvidí tie lazy, až vtedy pochopí. Zamilovalo si to tu úplnou náhodou už toľko ľudí. Raz u nás na obecné dni prišiel hrať bratislavský diskdžokej a zrazu povedal, že on odtiaľto už neodíde. A tak sa aj stalo. Okamžite začal hľadať domček. Pridal sa aj ďalší jeho kolega,“ ukazuje na výhľady nad Čavojom Anna Gulášová a cestou sa zastavíme pod križovatkou na Bielu vodu. Stoja tam drevenice s krásnym dvorom a na bráničke napísané Zbojnícke chalúpk. Sú dôkazom toho, že aj v obkolesení hôr, na konci kraja (a niekto by povedal, že aj na konci sveta), sa dá podniknúť v turistickom ruchu. A, samozrejme, mnohých sem láka príroda, nespočetne veľa možností na turistiku, hubárčenie, ale aj bicyklovanie. Áno, aj v Čavoji sa dá bicyklovať. Chce to síce kondičku, no sú medzi nami aj zdatnejší športovci a cyklisti, ktorým rovné cyklotrasy popri rieke či hlavnej ceste nestačia. Čavoj sa preto uchádza o dotácie a v pláne majú budovanie až troch cyklotrás ponad malebnú obec.

Text a foto:
rs, gas

Dotácie po novom

Od nového roka platia zmenené pravidlá pre poskytovanie dotácií z rozpočtu TSK. Žiadosti môžete predkladať elektronicky do konca marca 2021. Po novom sa budú posudzovať na základe kritérií s bodovým hodnotením na základe kvality, originality, udržateľnosti či finančnej stránky. Dôležitý je aj verejnospoločenský charakter či predpokladaný počet účastníkov na projekte. Okruh žiadateľov sa rozšíril aj o obec, mesto či vyšší územný celok mimo územia TSK v prípade poskytnutia pomoci pri likvidácii následkov živelných pohromy, havárie alebo inej podobnej udalosti. Pre deti a mládež či na zdravotno-humanitárnu starostlivosť bude maximálna výška podpory na úrovni 80 % z celkového rozpočtu, najviac do sumy 4 050 eur. V prípade ostatných žiadostí zostáva maximálna výška na úrovni 50 %.

Už aj časové lístky

Ušetríte. Od 13. decembra môžu ľudia v Trenčianskom kraji cestovať modrými autobusmi aj na časové lístky, ktoré budú rozdelené na pásma podľa tarifných kilometrov. TSK sa na tom dohodol s SAD Trenčín a SAD Prievidza. Pre skupiny sú k dispozícii celé i zľavnené lístky. Zakúpiť sa dajú na 7 alebo 30 dní prostredníctvom e-shopu, v cestovných informačných kanceláriách dopravcov alebo priamo u vodiča. Zefektívni sa tak nielen čas pri kúpe, ale ušetrí cestujúcim aj peniaze, pretože v daných dňoch môžu cestovať neobmedzene.

(ba)

Motoristi sa dočkali opravených ciest

Trenčiansky samosprávny kraj ku koncu aktuálneho roka opravil viacero cestných úsekov, ktoré môžu motoristi využívať.

V auguste 2019 sa začala rozsiahla rekonštrukcia cesty II/517 z Považskej Bystrice do Domaniže v dĺžke takmer 3,6 km. Súčasťou opravy bol aj najdôležitejší a zároveň najnáročnejší, viac ako 70 rokov starý Orlovský most. Ten sa totiž nachádzal v havarijnom stave. Župa na prvú etapu rekonštrukcie cesty použila eurofondy a spolufinancovanie TSK. Celkové náklady na stavbu presiahli sumu 4,4 milióna eur. Podarilo sa zosilniť mostíky, zmenila sa statika, doplnilo sa odvodnenie. Pribudlo nové zábradlie, zvodidlá i osvetlenie a most po rekonštrukcii vyzerá ako nový a jeho životnosť sa predĺžila o ďalších 20 až 30 rokov. Ak všetko pôjde, ako má, v tomto roku by sa mohlo začať s rekonštrukciou ďalších úsekov v dĺžke takmer 5 km od konca obce Prečín po koniec Domaniže.

Opravu komplikovala pandémia i počasie

Práce pokračujú aj na ceste II/516

medzi Trenčianskou Teplou a Dežericami. Na ukončenie 1. a 2. etapy rekonštrukcie je potrebné dokončiť už len 1,5-kilometrový úsek. Tohtoročné práce na obnove cesty druhej triedy na úseku od Trenčianskej Teplej po vrch Machnáč komplikovali protipandemické nariadenia vlády aj výdatné dažde. „Ľavú stranu vozovky sme museli vybrať, vymeniť celé podložie, odvodniť a následne položiť nový asfalt. K pravej strane cesty sme postavili oporný múr v dĺžke 510 m, podopretý mikropilótami, keďže celá cesta sa hýbala a trhala. Počas leta sme tiež zrealizovali kompletnú výmenu vrchnej asfaltovej vrstvy v intraviláne Trenčianskych Teplic, vymenili a vyrovnali sme celkom 200 kanalizačných poklopy a uličných vpustí a zrekonštruovali

jeden mostný objekt. Podarilo sa nám urobiť pekný kus roboty, ktorý tento rok doplníme o zvyšný úsek v intraviláne obce Trenčianska Teplá,“ povedal predseda TSK Jaroslav Baška.

Moderná a bezpečná cesta

Motoristi sa tešia aj z vynoveného úseku najvyťaženejšej cesty v kraji, dlhšej viac ako 7,1 km, medzi Hradišťom a Partizánskym. Po rekonštrukcii ide o jednu z najmodernejších a najbezpečnejších ciest II. triedy v Trenčianskom kraji. „Celá investícia je v hodnote viac ako 3,8 mil. eur. Na zrekonštruovanej ceste pribudli aj bezpečnostné prvky, napr. ostrovček v Hradišti, odbočovacie jazdný pruh na obec Skačany či ďalšie svetelné prvky a priechody pre chodcov,“ povedal predseda TSK Jaroslav Baška. V prvej fáze sa zrealizovali všetky práce v obciach Veľké Bielice a Hradište. Od polovice septembra do konca novembra tohto roka sa podarilo zrealizovať celý extravilán cesty medzi Hradišťom cez Návojojce až do Veľkých Bielic.

(mb)

Pribudli ďalšie kilometre Vážskej cyklomagistrály

Trenčín s Novým Mestom nad Váhom prepojil ďalší úsek Vážskej cyklomagistrály, ktorý plynule nadväzuje na už vybudovanú cyklotrasu medzi Hornou Stredou a Novým Mestom nad Váhom.

Stavebné práce sa podarilo stihnúť skôr, ako bolo plánované. Začalo sa s nimi v júni tohto roka a ukončili sa v posledný novembrový deň. Úsek dlhý

22,1 km stál 4,24 milióna eur a prostriedky sa využili z integrovaného operačného programu so spolufinancovaním župy 5 %. Súčasťou cyklochodníka sú tri odpočívadlá s prístreškami, stolom a lavičkami. Pri jednom odpočívadle sa nachádza tiež cyklostojan a infopanel. Na trase je umiestnený aj ďalší mobiliár a dva sčítače dopravy.

(mb)

JAROSLAV BAŠKA, Predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja

Vážení čitatelia, obyvatelia Trenčianskeho samosprávneho kraja a priatelia z iných kútov Slovenska. Prihováram sa vám po mimoriadne náročnom období uplynulého roka, kedy sme ostali takpovediac uväznení doma. Útechou nám boli nádherné miesta, ktoré v našom kraji máme. Znovu sme objavili kopce, rieky i údolia, hľadali sme vyhliadky, hrady, zrúcaniny a iné, oku aj duši lahodiace zákutia. Zábavu i oddych si každý z nás musel nájsť sám. A hoci brány kultúry ostali pre verejnosť zatvorené, takmer všetky inštitúcie v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja predsa len našli spôsoby, ako sa dostať až do tepla vašich domovov. Tak ako každá minca má dve strany, i nám pandémie mnohé vzala a zároveň mnohé priniesla. Sme síce unavení, cítiac obavy o svojich blízkych a budúcnosť, no stali sme sa aj o poznanie ústretovejšími, súdržnejšími, problémy riešime flexibilnejšie a mnohí z nás sa naučili plávať v doposiaľ neznámych vodách internetu. Ostáva nám len dúfať, že v novom roku sa všetky chmáry rozplynú. Že sa už čoskoro budeme môcť vidieť, počuť i cítiť osobne a všetky krásy nášho kraja si budeme môcť vychutnávať opäť spoločne. Vážení priatelia, prajem vám do nového roka najmä veľa šťastia, lásky, rodinnej i pracovnej pohody, no predovšetkým tak potrebného zdravia.

JURAJ GERLICI, predseda KOČR Trenčín región

Milí priatelia, návštevníci Trenčianskeho kraja. Rok 2020 bol pre nás všetkých skúškou správnosti. Napriek ťažkým časom sa potvrdilo, že náš Trenčiansky kraj ponúka v oblasti cestovného ruchu stále viac. Obmedzenia a z toho plynúce opatrenia síce presunuli naše aktivity aj do online priestoru, ale zároveň rozvinuli nové pohľady, výzvy a inšpirácie. Okrídlená veta, že ani sami nevieme, čo doma máme, platí stále a pridám k nej ešte jeden múdry výrok: odkaz histórie a tradície sa nikdy nestratí. Z roku 2020 máme v čerstvej pamäti, že mnohé podujatia označené v našich kalendároch veľkými písmenami sa napokon nekonali. Pevne verím, že v roku 2021 sa to zmení a vaše obľúbené miesta opäť raz naplno otvoria náruč. V mene Krajskej organizácie cestovného ruchu (KOČR) Trenčín región vám ďakujem za priazeň i podporu. Želám všetkým najmä pevné zdravie, veľa rodinnej i pracovnej pohody. Menej starostí a viac úsmev na tvári pri potulkách po našom kraji.

EVA ČERVEŇANOVÁ, riaditeľka Strednej zdravotníckej školy Celestíny Šimurkovej

Rok 2020 bol rokom nesmierne náročným a nestálym. Aj prelomovým, čo sa oblastí vzdelávania týka. Zo dňa na deň sme začali našich žiakov vzdelávať dištančne, čo nebolo vôbec jednoduché. Som vďačná za skvelý kolektív pedagógov a zamestnancov školy, ktorý sa veľmi rýchlo adaptoval na nové podmienky, ktoré nám priniesla súčasná situácia. Do nového roka želim všetkým spoločne hlavne pevné zdravie, pretože v týchto neľahkých časoch si uvedomujeme jeho skutočnú hodnotu, pozitívnu myseľ, úprimnú lásku ... a nádej na skorý návrat do škôl.

BORIS HABÁNEK, maturant a florbalista

Bol to zvláštny rok. Som v maturitnom ročníku a, pravdupovediac, bol by som rád, aby sme „odmaturovali“ ako naši starší spolužiaci, teda priemerovo z uplynulých známok. Aj my ako študenti a aj učitelia sme sa skoorinovali a spoločne sme sa naučili dištančnému vzdelávaniu. Takéto učenie však vo veľkom závisí od techniky, a tú nemajú k dispozícii všetci rovnakú. No a mrzí ma, že som ako športovec prišiel o dva tituly majstra Slovenska. V skratke mi celý rok pripomína spomalený film, snáď sa ten nový o niečo zrýchli.

JAVIER LINDE ESTEBAN, starosta Uhrovského Podhradia

V dnešnej dobe si môžeme priať len zdravie. Ako sa nám potvrdzuje, všetko ostatné príde samo. Naša obec má len 38 obyvateľov, no priala by si toho veľa. Chceme zveľadiť cintorín, obecný úrad či kultúrny dom. A keďže sme obcou s potenciálom cestovného ruchu, snáď by som nám doprial aj viac spokojných turistov. A na záver vo svojej rodnej španielčine vám starosta najmenšej obce Trenčianskeho kraja praje: „Feliz Navidad y próspero Año Nuevo 2021!“

JURAJ KUCKA, futbalový reprezentant

Rok 2020 priniesol mnoho zmien do našich životov, zasiahol aj nás športovcov. Som rád, že napriek koronavírusu sa nám podarilo so slovenskou reprezentáciou priniesť aj radosť do vašich domovov a postúpili sme na európsky šampionát. Vždy sa rád vraciam domov na hornú Nitru, kde mám rodinu i kamarátov. Všetkým čitateľom novin Trenčín región v novom roku želim najmä pevné zdravie, veľa šťastia, osobných i pracovných úspechov. Verím, že rok 2021 bude pre všetkých krajší ako ten predošlý.

BARBORA PIEŠOVÁ, vítazka SuperStar 2020

Môj pohľad na vec je iný. Nie sme obmedzení, len sme nútení nájsť novú formu spojenia medzi umením a ľuďmi. Kto bude viac kreatívny, ten vyhráva. Bohužiaľ, je tu nová generácia života a my sa musíme prispôbiť. Držím preto palce každému v novom roku a nech vám to myslí.

ČAVOJSKÁ KAŠA S KYSLOU KAPUSTOU

POTREBUJEME:

300 g kyslej kapusty, 1 cibuľu, 1 lyžicu oleja alebo masla, 1 lyžicu mletej červenej papriky, 200 g prerastenej slaniny, 700 g zemiakov, 60 g masla, 200 ml mlieka, štipku soli

POSTUP:

Na oleji udusíme nadrobno nakrájanú cibuľu a pridáme nakrájanú kapustu bez šťavy. Poprášime mletou paprikou a dusíme 20 minút. Slaninu pokrájame na kocky a do chrumkava osmažíme na panvici. Zemiaky očistíme, nakrájame na kocky a uvaríme domäkka v osolenej vode. Potom vodu sceďíme, ale trocha z nej môže ostať v hrnci. Pridáme nakrájané maslo, zohriate mlieko a môžeme priliať aj vypečený tuk zo slaniny. Urobíme kašu, do ktorej zamiešame udusenú kapustu. Posypeme slaninou.

Z POŠTY

„Vždy sa teším na nové číslo časopisu, nájdem tam veľa zaujímavostí.“

Do nového roku prajem všetko dobré a veľa zaujímavých reportáží.“

Zuzana Málková, Rudník

Zuzana, 10.11.2020

Páči sa redakcia!

Občas sa mi dočítava do toho váš časopis, teraz mám pred sebou 5. - dvojmesačník november - december 2020. Keď som ho prečítala od začiatku do konca a zbačen sa pripojil k distribútorom Václav Krišovič. Páči sa * pranežba:

„Bibi je počarí na Barbora, táto býva až do Vianoc.“
Barbora si omráčil niekde zrkmal knihou o pranežbách. Rada si och opírny do kalendára - raliat, ale v knihe by som si posomali, či ju tam majú, a doplnala.

V článku o Vianociach sa spomína na svoje detstvo Bibi peka, hoci je už dávno za mŕtv. Byvali sme na kopce omráčel, ale sa smehter petrotypom lampou, elektrika bola iba v obci, a ja som sa ležala na Vianoci. Topaňky sme si tak myšľali, ako sú mŕtvy, nie, a dával sa poradiť z omráče obvy, aby nám žiarilo do nich máto dŕmíť. Rada som sa ležala zo zapnutým omráčom a pár stovierok. Stranice viete, keď stlalom, takú pod nám nemôže nič byť a ani nebyť. J môj, táto si volala sledovčímim, domi" ničel svoja masotopuľa manžellom. Na štipanu viete zo tých cudích, ako si ma omráča, a v najvyššom februári bolo svadba.

Čer sociálny sme sa zvyčajne hrávali o obrovom obliekajú, čo nám bolo vybuchal z chovu. Byli sme, boli višty. Ties nám na papier nakreslil tam „na vlna a oce“, čo sa hovorilo o farzobami. Peka bol čímsa foxuľa a ovece túle foxuľky. Tiesce by sa dala ani o tým nŕhrali, leas sami lega a by sa mŕtvi, hoci sa tá býva, je mŕtviť a zloba.

Peka by sa dala práť o pradi dŕl v altyhč zŕmnyh se-človch.

Pravim táto zdrava, keď som vŕmŕmŕi smŕky a mále dŕ-nyh napŕmŕ. Dŕkajia sa časopis.

Mária S.

Ad.: Zuzana Málková 9023 Zuzank 118.

Otestujte si vedomosti o lednickom regióne

1. Ktorá obec nebola súčasťou Lednického panstva?

- a) Zliechov
- b) Kvašov
- c) Pruské

- a) 12 kilometrov
- b) 45 kilometrov
- c) 30 kilometrov

2. V ktorom roku založil Jozef Schreiber v Lednických Rovniach skláreň?

- a) 1780
- b) 1892
- c) 1911

4. Ako sa prezýva rozhľadňa na hrade Lednica?

- a) Orol
- b) Straka
- c) Vrana

3. Lesná železnica medzi Lednickými Rovňami a Zubákom mala najviac

5. S ktorým štátom má Slovensko najdlhšiu hranicu?

- a) Česko
- b) Maďarsko
- c) Poľsko

Odpovede:
A, B, C, B, B

Trenčín región, dvojmesačník, január – február 2021, číslo: 1, ročník VI., vyšlo: 4.1.2021. **Vydáva:** Trenčín región, Krajská organizácia cestovného ruchu (KOCR), adresa: Trenčín región – Krajská organizácia cestovného ruchu, K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín, IČO: 42377897,

poštová adresa: Trenčín región – Krajská organizácia cestovného ruchu, K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín. **Redakčná rada:** Eva Frývaldská, Lenka Kukučková, Veronika Nemšošová. **Redakcia:** Radovan Stoklasa – šéfredaktor a kolektív autorov. **Foto:** Radovan Stoklasa, archív redakcie – ak nie je uvedené inak. **Kontakty** – email: redakcia@tren-cinregion.sk, web: www.trencinregion.sk. **Náklad:** 111 300 ks, distribúcia v Trenčianskom samosprávnom kraji: obce do 3000 obyvateľov – do schránok, obce a mestá nad 3000 obyvateľov: OcÚ, MsÚ, elektronická podoba: www.trencinregion.sk. Zaregistrované na MK SR, EV 5360/16, ISSN 2453-7942. Autorské práva vyhradené – použitie len so súhlasom vydavateľa.

Redakčná uzáverka čísla I/VI: 20. december 2020, najbližšie číslo vyjde 7. marca 2021.

Križovka

Pranostika	končila pečenie	zanedbal (práv.)	Autor križovky: Juraj Mitošinka	zlúčenina bóru s kovom	snaží sa	nadstavba prednej časti paluby	rozum	klial, hrešil (hovor.)	usúkaj (zried.)	Pomôcky: mop, fúria, tanka, novial, efori	laminácia (polygr.)	grécka bohyňa pomsty	vzorec nitridu uránu	spravodajský útvar vo forme reportáže	ohúria, omámia (hovor.)
solmizačná slabika			citoslovce strašenia							Laurus (dom.) chorvátsky rotník					
primát			urobiť nezávislým súd, dieža												
prerušovavý, slabší krik							pohne utvárajú penu						značka pre pascal žije istým spôsobom		
vrchná lesklá náterová farba						aplikuj bystro pozoraj						zmeták z knôtov rýchlo sa vzdaluje			
1. časť tajničky															
Anna (dom.)				ženské meno stával sa divým					Konštantína (dom.) štát v jz. Ázii						
značka lutécia			strašili krátkajaponská báseň							viesenie daroval				3. časť tajničky	endopodit (zool.)
spevák spievajúci altom								odkiaľsi druh obilniny							
Pomôcky: email, endit, težak, trilopsia	tajne uniklo	vyhynutý kočovník	4. časť tajničky				pratá leňoch (hovor.)						občianska náuka mesto v Grécku		
zaspí					hrali (bás.) odísť pochodom								stavebné bytové družstvo zlá žena		
prudko potiaholo						biblické mužské meno rozryval				úradníci v Sparte iskrenie (expr.)					
značka pre kilopascal				spadli (hovor.) okaté ženy							unikanie popolčeka trojité videnie				
značka lantánu			opláchlo lovom získa							zotrú drgnú				menšie kladivo	anjeličkovia
opatrne preskúmalo								malá skriňa pahltné							
Pomôcky: ononín, Ate, bak, riport	časť pevniny obkolesená vodou	skr. Ligy arabských štátov havárie				šetria (hovor.) písomné označenie							skr. Ligy národov majúca dutinu		
druh glykozidu							koralový ostrov cirkevný zákon						daruj spôsoboval bolesť		
2. časť tajničky															
citoslovce prevapeňnia				páli horúcou parou Elena (dom.)									s námahou tvoril osobné zámeno		
skratka rozpočtovej organizácie			Eva (dom.) skr. hokejového klubu						urobí oslavu značka pre abvolt						
schálenie hlasovaním														značka kilocoulombu	
oslovovať zámenom vy						umelý jazyk (lingv.)								skratka pre okrem iného	

Vyžrebovali sme šiestich výhercov

Do redakcie nám opäť prišlo veľa správnych riešení križovky v dvojmesačníku Trenčín región. Spolu ich bolo 192. V križovke sa ukrývala pranostika: Aké je počasie na Barboru, také býva až do Vianoc. Vyžrebovali sme šiestich výhercov, ktorí od nás získajú Turistický bedeker: Vladimíra Belianská, Kolačno, Ľudmila Mokrá, Nedožery-Brezany, Tomáš Šmidák, Prievidza, Jurij Antala, Bánovce nad Bebravou, Anna Kmeťková, Pravenec, Zuzana Malková, Rudník.

Aj teraz sme si pre vás pripravili novú celostranovú križovku, v ktorej sa ukrýva pranostika. Jej znenie nám posielajte najneskôr do 20. februára 2021 na redakčný e-mail: redakcia@trenclinregion.sk alebo poštou na adresu: Trenčín región – Krajská organizácia cestovného ruchu, K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín. Výhercovia sa môžu opätovne tešiť na zaujímavé ceny. Držíme palce.

Ľudová kultúra sa nestratí

Petronela Rágulová, etnologička, riaditeľka
Vlastivedného múzea v Považskej Bystrici

Ste priamo v epicentre diania, vnímate záujem ľudí o uchovávanie tradícií?

„Ľudové zvyklosti sa tešia záujmu verejnosti. Možno aj vplyvom médií a celkovo globalizácie. Ľudia si viac cenia svoje lokálne tradície a dokážu byť na ne viac hrdí. Čo sa týka mladej generácie, čoraz viac sa vo voľnom čase venujú folklóru, navštevujú folklórne súbory alebo majú tvorivé aktivity, ktorými nadväzujú na ľudovú kultúru. Dokonca nadobúda nové kontúry, vplyv ľudovej kultúry vidno napríklad v používaní ornamentov v móde, na dekoratívnych predmetoch.“

Takže tradície si našli cestu aj k mladým ľuďom.

„Ľudová kultúra je niečo stabilné, čo je v nás, čo vychádza z „prazákladov“ našich predkov, takže si nemyslím, že by sa slovenská ľudová kultúra stratila. Možno nadobudne nové formy, ale funkciu bude stále plniť. Je to niečo tradičné po našich predkoch, na čom treba stavať.“

Spomínali ste módu. Napríklad také party do vlasov sme ešte pred pár

rokmi videli len na starých fotkách či vo filmoch. Teraz sú doslova moderné.

„Parta je špeciálny prípad. Je to svadobný veniec, ktorý bolo raritné vidieť. V deň svadby ho mala len nevesta. Sú veľmi krásne, honosné, v niektorých krajoch majú aj niekoľko centimetrov. Spopularizovali ich folklórne súbory, možno fotografi. Dnes sa doslova sprofanovali a stratili obradnú funkciu. Je pravda, že je rozdiel medzi partou a ozdobným venčekom. Dnes už je problém nájsť partu. V skutočnosti dnes mladé dievčatá nenosia party, ako ich poznáme z minulosti. Tie mali špeciálnu konštrukciu a ich koniec sa datuje na prelome 19. a 20. storočia.“

Nosia ľudia do múzea artefakty z povál domov, po starých rodičoch?

„Ľudia si uvedomujú, že ak ide o niečo vzácné, stále to môžu predať na internetových bazároch. Ale aj nám ponúkajú výšivky, rukávce, rôzne komponenty kroja, ozdoby. Pre nás sú vzácné výšivky, v našom regióne sa používali pomenej. Nedávno sa k nám dostalo staré spínadlo, čo je kotúľka, ktorou si zopínali rukávce pod krkom.

My etnológovia sa na spínadlá pozerať z výskumného hľadiska – aká je tam ornamentika, z akých materiálov sú vyrobené. Dokážeme na nich rozlišovať regióny. Je to samostatná problematika, ktorá sa už prelína aj s archeológiou.“

Hovoríte, že Považie bolo chudobnejšie na ozdoby. A na čo bolo bohatšie?

„Tunajšia lokalita je bohatá na povesti a poverové rozprávania. Možno tým, že Považie je už hraničnou časťou Slovenska a je obklopené vrchmi, sme akoby v izolácii od diania – nie sme v centre pozornosti. Keď chodíme a rozprávame sa so staršími ľuďmi, len s údivom sledujeme, kde všade možno badať záblesky starobylej mytológie. Motívy poverových rozprávání sú pestré – o vílach, o bosorkách, o škriatkoch aj svetlonosoch, aj o mágií. Pri mágií môžeme spomenúť okolie Javorníkov, ktoré hraničí s Moravou. Naše babičky tam chodili na Starý Hrozenkov, kde žili „moravské bohyne“ obdarené zvláštnymi vlastnosťami. Dokázali liečiť, pomôcť, usmerniť. Neboli to len babky bylinkárky, ale

mali možnosť extatických stavov. Aj tieto veci je hodno skúmať.“

Aký bol v minulosti trenciansky kraj? Čím sa živili naši predkovia?

„Javornické doliny boli dlho neobývané. Až kým neprišla valaská kolonizácia v 16., 17., 18. storočí, a to boli pastieri. Chovali ovce, dobytok, vyrábali mliečne výrobky. Využívali drevo na stavbu domov.“

Používali aj ozdoby na domoch? Napríklad ornamenty, ako ich poznáme z Čičmian?

„Bolo to všetko jednoduché, nedá sa povedať, že by išlo o ornamenty. Tu, v papradňanskej, marikovskej, štiavnickej doline sú známe jemné ozdoby v podobe bielych bodiek, krížov. No v minulosti to malo magický význam. My ich dnes považujeme za estetickú záležitosť, ale ľudia kedysi verili, že dvere či okná sú hranicou medzi vonkajším a našim vnútorným svetom. Snažili sa tak chrániť svoje príbytky od nepriaznivých síl, ktoré si mysleli, že v okolí pôsobia. Verili, že sú tam malé démonické bytosti, čo boli ešte pozostatky pohanstva.“

Čo všetko sme si z ľudovej kultúry preniesli do dnešných dní?

„Všetky zvyky, ktoré robíme. Už keď sa muž a žena zosobášia a začnú spolu žiť, prinesú si zvyklosti zo svojich rodín a je na nich, ako sa premiešajú. Veľmi stabilné sú zvyky, ktoré súvisia s narodením, so svadbou a s úmrtím. A tiež Vianoce, fašiangy či Veľká noc. Radi prežívame tieto obdobia roka spolu so zvykmi, čím si prehľbujeme vzťah so svojimi predkami.“

Keď k nám príde niekto zo zahraničia, či už na návštevu alebo sa sem prisťahuje, čo ho najviac fascinuje?

„Ľudia oceňujú ľudové odevy – výšivky, ornamenty, taktiež folklór a krásne spevy. Napríklad javornické dlhé viachlasné spevy, ktoré sú raritné a aj našinci ich spoznávajú až teraz vďaka popularizácii folklóru, napríklad aj v relácii Zem speva. A toto dokáže oceniť aj zahraničný turista. Cez všetky tieto zvyky sa prezrádza naša slovenská mentalita – že sme srdečný, pohostinný národ, niečo dobré v nás.“